

UN DOSAR AL FAMILIEI MICLESCU PRIVITOR LA MOȘIA „VORNICENI SAU OTACI” (JUD. HOTIN) AFLAT LA ARHIVA REGIONALĂ DIN ODESA

Silviu ANDRIEȘ-TABAC

Arhiva de Stat a Regiunii Odesa rămâne o bogată și puțin explorată sursă de cercetare a subiectelor de istorie legate de Basarabia modernă. Mina de aur a acestei arhive pentru noi este fondul „Cancelaria Guvernatorului general al Novorosiei și Basarabiei” (fond nr. 1) și, mai ales, inventarul nr. 214, care cuprinde dosarele legate de Regiunea Basarabia din anii 1816-1840. Astfel, cercetând acest inventar, am depistat și două dosare atingătoare de familia boierilor Miclescu¹. Primul dintre acestea, intitulat „Pricina de judecată a moșierului Iordache Miclescu cu consilierul de stat Alexandru Ghica pentru moșia Funduri, ținutul Iași”, datând din 1820 și având 40 de file², nu a ajuns până în zilele noastre sau s-a rătăcit în depozitele arhivei numite, încât astăzi nu se mai găsește. Este vorba de moșia actualului sat Fundurii Vechi din valea Răuțelului, raionul Glodeni, din stânga Prutului, localitate care încă nu s-a învrednicit de o cercetare istorică cu caracter monografic. Cel de-al doilea dosar, intitulat „În urma plângerii soției boierului moldovean vornicul Miclescu, Ruxanda, născută Ruset, pentru confiscarea pe nedrept a moșiei sale Otaci, care se numește Vorniceni”, datând din 1837-1838 și având 33 de file³, este cel pe care îl vom rezuma în cele ce urmează.

La 19 februarie 1837 vorniceasa Ruxanda Miclescu, născută Roset, supusă a Principatului Moldovei, a depus o cerere către guvernatorul general al Novorosiei și Basarabiei, contele Mihail Voronțov, al cărui sediu era la Odesa⁴. Petiționara explica faptul că stăpânește în județul Hotin, Regiunea Basarabia, moșia Otaci sau Vorniceni. În 1831, însă, moșia a fost împresurată de megieși, iar Guvernul regional al Basarabiei, fără vreo hotărâre judecătorească, a decis exproprierea moșiei, darea ei în posesie și colectarea venitului în depozit, încât proprietara nu se mai bucura de nimic.

Ruxandra Miclescu explica întârzierea înaintării petiției prin faptul că ea a lipsit multă vreme de la Iași, fiind plecată în Imperiul austriac pentru tratarea unei maladii, și că abia la revenire în Moldova a aflat cu dovezi sigure despre nedreptatea ce i s-a făcut.

---

¹ Autorul își exprimă și pe această cale recunoștința față de directorul adjunct pentru știință a acestei arhive dr. Lilia Belousova, față de genealogistul odesit Serghei Reșetov și față de vechiul prieten Ianoș Blajko, care i-au facilitat accesul și cercetarea la Arhiva regională din Odesa. De asemenea, aducem mulțumiri colegului dr. Lucian-Valeriu Lefter de la Vaslui pentru semnalarea unor surse genealogice complementare legate de neamul Miclescu, parte din care au fost utilizate în acest articol

² *Arhiva de Stat a Regiunii Odesa, Ucraina (în continuare – DAOO)*, F. 1, inv. 214, d. 7/1820, 40 f.

³ *DAOO*, F. 1, inv. 214, d. 8/1837, 33 f.

⁴ *Ibidem*, f. 1-1v.

La această cerere era anexat contractul din 1 mai 1828⁵ încheiat pentru arendarea moșiei Otaci sau Vorniceni pe șase ani, de la 23 aprilie 1828 până la 23 aprilie 1834, cu un venit anual de 5500 lei, la cursul monedei din Moldova, fără 1500 lei din primul an, cheltuiți de posesor pentru judecata de hotar cu moșia orașului Hotin, avută în acel an. Arendatorul moșiei era nobilul și moșierul Gheorghe Duca.

În vederea clarificării situației, la 23 februarie 1837, guvernatorul general a trimis un ordin („povelenie”) guvernatorului militar al Basarabiei⁶. Acesta din urmă, în raportul său din 2 martie 1837⁷, explica faptul că, în conformitate cu pâră moșierului Gheorghe Dracon, la judecătoria județeană Hotin, încă din anul 1828, se afla pe rol un proces de judecată cu privire la intrarea incorectă a moșierilor Bogdan și Miclescu în posesia moșiei de stat Otaci sau Vorniceni, din care cauză acea moșie a și fost trecută în administrație tutelară. Pentru arătarea rezultatului aceluși proces, guvernatorul militar a anexat raportului său hotărârea judecătorei județene Hotin din 30 ianuarie 1835⁸.

Reclamantul Gheorghe Dracon, moșier din satul Pășcăuți, a arătat că moșierul Lăscărache Bogdan, din Principatul Moldovei, stăpânește moșia Otaci de lângă orașul Hotin, numită și Vorniceni, fără a avea documente și drepturi de proprietate asupra ei. Pâră lui însă, nu s-a adevărit. Judecata a stabilit că deși dreptul lui Lăscărache Bogdan asupra acestei moșii nu se sprijină pe documente originale de la strămoșii lui, ci doar pe copii adevărate la 1767 de domnul Moldovei Gheorghe Ghica – în una din acestea se menționează o carte de judecată de la Vasile Vodă referitoare la moșiile Cioicani și Vorniceni și faptul că o parte a documentelor vornicului Manolache Bogdan (strămoșul lui Lăscărache Bogdan) au fost pierdute cu ocazia prădării mănăstirii Miera (din ținutul Vrancei, n.n.s.) –, aceste copii au fost deja examinate de Comitetul instituit în anul 1809 pentru verificarea drepturilor proprietarilor moșiilor foste în stăpânirea turcilor în raiaua Hotinului și amintitul comitet a confirmat drepturile familiei Bogdan asupra moșiei în discuție, drepturi aprobate și de senatorul Kușnikov, președinte al Divanurilor, la 5 august 1809. La 8 august 1809, Divanul Moldovei a dat moșia Vorniceni în proprietate tatălui lui Lăscărache Bogdan și la 20 iulie 1810, la indicația aceluși Divan, s-a făcut hotărnicia moșiei, act eliberat de stolnicul Keșcu.

Din aceleași documente, precum și din decizia Oficiului hotarnic al Regiunii Basarabia, din 26 iulie 1828, s-a văzut că Vorniceni se hotărnicesc cu Beleuții și Pășcăuții în aceleași locuri pe care le arătasă și stolnicul Keșcu, că înainte vreme moșia fusese locuită, urmele acestei locuiri fiind depistate de Comisia hotarnică de Hotin, și că deși satul nu mai exista, moșia nu-și pierduse numele de Vorniceni, fiind cunoscută cu acest nume în județul Hotin.

În ceea ce o privește pe Ruxanda Roset, proprietara moșiei Otaci după răposatul ei soț Miclescu, judecătoria a constatat că dreptul ei asupra acestei moșii este foarte îndoielnic. Pierderea, deja menționată, a documentelor Vorniceniilor putea servi drept prilej de

---

⁵ *Ibidem*, f. 2-4v.

⁶ *Ibidem*, f. 5-5v.

⁷ *Ibidem*, f. 6-6v.

⁸ *Ibidem*, f. 7-10.

împresurare a moșiei de către persoane străine. Îndoiala judecătorei Hotin se baza pe considerentele următoare:

Primul. La verificarea de către numitul Comitet a dreptului familiei Bogdan asupra Vornicenilor, maiorul Gheorghe Nicoriță și postelnicul Constantin Costachi, în 1809 (adică după prădarea mănăstirii Miera de către husari și pierderea documentelor familiei Bogdan), au prezentat Comitetului: primul dintre ei o carte din 28 aprilie 1629 (7137) de la domnul Miron Barnovschi, prin care se întărea, după hatmanul Nicoriță, satul Vorniceni din ocolul Hotinului, iar cel de-al doilea o carte din 20 ianuarie 1667 (7175) de la domnul Eustrate Dabija, prin care se întărea numita moșie după marele paharnic Gheorghe, care o cumpărase de la Iurașcu, fiul lui Ivașcu, ginerele („zeat”) lui Constantin Boju, căruia aceasta îi fusese dăruită de la hatmanul Nicoriță. Comitetul nu a intrat în detalii, probabil considerând, după cum reieșea din documentele prezentate, că ar exista două moșii Vorniceni în ținutul Hotin, una recunoscută în proprietatea familiei Bogdan și o alta menționată în cele două cărți domnești și care a fost considerată ca aparținând lui Constantin Costachi.

Al doilea. Deși din mărturiile Comitetului nu se poate stabili că Vorniceni, în conformitate cu acele cărți domnești, ar fi fost întărit după strămoșii familiei Bogdan și deoarece trecerea moșiei de la vel-paharnicul Gheorghe este acoperită de neștire, din cauza scurgerii timpului (de la 1667 <7175> până la 1767 au trecut 101 ani) și din cauza aflării raialei Hotinului timp de un secol sub stăpânire turcească, este posibil totuși că aceste cărți sunt aceleași care au fost invocate de domnul Gheorghe Ghica în 1767 ca pierdute la prădarea mănăstirii Miera și care au servit întăririi Vornicenilor după familia Bogdan. Acea moșie Vorniceni, conform cărților domnești invocate, s-a aflat în ocolul Hotinului, la nu mai mult de opt verste de orașul Hotin, iar satul Otaci nu s-a numit niciodată Vorniceni. Dacă adevăratul sat Vorniceni, după distrugerea conacului sau așezării din vremuri uitate și până la cheștiunea zilei, nu și-au pierdut denumirea, cu atât mai mult satul Otaci, ca moșie populată neîntrerupt nu putea să-și schimbe numele.

Al treilea. Astfel, este probabil că Nicoriță și Costachi, intrând întâmplător în posesia acestor documente și neavând alte dovezi care să le confirme drepturile, în 1809 au încercat să demonstreze Comitetului, fără succes, în baza acestor acte, dreptul lor de proprietate asupra Vornicenilor dați familiei Bogdan. Ulterior, bazându-se pe supoziția Comitetului, potrivită căreia în ținutul Hotinului ar putea exista o altă moșie Vorniceni, în 1810 (după cum reiese din documentele prezentate judecătorei de către Comisia de hotărnicie de Hotin) spătarul Miclescu și Nicoriță au pornit un litigiu în Divanul Moldovei pentru altă moșie Vorniceni, inexistentă, care, chipurile, conform hotărârii Divanului din 17 aprilie 1810, ar fi fost adjudecate în folosul lui Miclescu, dar când, în urma acestei hotărâri, Miclescu nu a putut identifica acei Vorniceni în ținutul Hotinului, fie personal, fie prin intermediul împuternicitului său Duca, a intrat în posesia Otacilor, aflați pe malul Nistrului, într-un hotar cu Hotinul, la o distanță de acesta de două verste, din care cauză dintotdeauna au aparținut orașului Hotin. Ulterior, conștient de caracterul insignifiant al dreptului său asupra acestei moșii care deloc nu-i aparținea, pentru a-i acorda proprietății sale o corectitudine închipuită, la 13 septembrie 1812, după anexarea Basarabiei la Imperiul rus, și-a obținut din Divan o nouă hotărâre de recunoaștere a Vornicenilor în proprietatea sa, în care se arăta că Vorniceni s-ar mai numi parcă și Otaci, pe când acești Vorniceni pe locul așezării

Otacilor n-au existat niciodată. În acest context, judecătoria Hotin remarcă faptul că Divanul Moldovei, la acea dată, nu mai putea da hotărâri atingătoare de moșiile intrate în stăpânirea Imperiului rus.

Din cele expuse nu se poate concluziona că Miclescu, iar după el și Ruxanda Roset, nu ar avea niciun drept asupra Otacilor, căci judecătoria nu a examinat documente originale, ca să poată stabili legalitatea sau ilegalitatea lor, preluând toată informația despre acea moșie închipuită din registrele Comisiei hotarnice de Hotin. Totuși, luând în considerație insistențele Ruxandei Ruset în invocarea numitelor documente, faptul că Otacii nu s-au numit niciodată Vorniceni, ci doar Otaci, precum și faptul că din 1819 orășenii din Hotin se judecau pentru satul Otaci în judecătoria județeană Hotin, instanța a ajuns la concluzia că Miclescu și apoi Ruxanda Ruset au intrat în posesia Otacilor într-un mod nedrept. Din aceste considerente, dar și pentru că Ruxanda Ruset, din 9 noiembrie 1829, nu s-a prezentat la chemarea în instanță de cinci ori și nici nu a prezentat instanței documentele care să-i apere drepturile, chiar și după lipsirea ei de venituri din 1832, Judecătoria județeană Hotin a decis ca adevărata moșie Vorniceni, situată în hotar cu moșiile Pășcăuți și Beleuți și aparținătoare familiei Bogdan, să rămână în proprietatea Bogdăneștilor, scoțându-se sechestrul. În ceea ce privește moșia Otaci s-a decis naționalizarea ei în proprietatea statului, fie în componența orașului Hotin, fie ca unitate administrativă distinctă.

La 16 martie 1837, guvernatorul general a răspuns petiționarei⁹, invocând cele aflate de la guvernatorul militar al Basarabiei.

Ruxanda Miclescu, născută Roset, a contestat decizia Judecătoriei județene Hotin și guvernatorul general a solicitat Judecătoriei regionale civile a Basarabiei, printr-o adresă din 18 august 1837 examinarea cazului¹⁰. În aceeași zi, guvernatorul a scris în același sens și Procurorului regional al Basarabiei¹¹. La 21 august 1837, guvernatorul i-a trimis un răspuns și petiționarei¹².

La 26 ianuarie 1838, Judecătoria regională civilă a Basarabiei raporta guvernatorului general de la Odesa¹³ rezultatele reexaminării dosarului. De fapt, judecătoria nu a procedat la reexaminarea dosarului în esență, deoarece a constatat expirarea termenului legal de apel. A confirmat, totuși, decizia judecătoriei județene Hotin în vederea întării proprietății asupra moșiei Vorniceni lui Dumitrache Bogdan, precum și a confiscării moșiei Otaci în folosul statului, cu confirmarea posibilității reîncorporării ei în hotarul orașului Hotin, dacă orășenii vor câștiga procesul pentru aceasta.

La 23 februarie 1838, guvernatorul general scria vornicesei¹⁴ despre cele aflate de la judecătoria regională a Basarabiei și îi sugera, în cazul dacă dorește și are actele necesare confirmative, să se adreseze Senatului Guvernator pentru a-și apăra drepturile.

Fragmentele istorice din dosarul de la Odesa nu pot reconstitui un tablou exhaustiv asupra problemei funciare ridicate. Este posibil ca o cercetare mai profundă și mai minuțioasă în fondurile instituțiilor judiciare ale Basarabiei să poată găsi urmele acestui

---

⁹ *Ibidem*, f. 16-16v, 23-23v.

¹⁰ *Ibidem*, f. 17-17v.

¹¹ *Ibidem*, f. 18-18v.

¹² *Ibidem*, f. 19-20.

¹³ *Ibidem*, f. 24-26v, 31-32.

¹⁴ *Ibidem*, f. 27-29v.

proces, cu o documentație aferentă mai amplă, dar aceasta nu ne stă la îndemână. Rezolvarea neclarităților izvorâte din modesta noastră depistare și semnalare de acte vechi mai puțin accesibile azi cercetătorului român va fi posibilă prin coroborarea acestor date cu cele furnizate de documentele istorice din arhivele românești.

În ceea ce privește personalitatea petiționarei de la 1837-1838, aceasta nu a rămas necunoscută istoriei familiale. În lumina datelor furnizate de cel mai recent arbore genealogic al familiei Miclescu¹⁵, vorniceasa Ruxanda Miclescu din dosarul de arhivă de la Odesa pare a fi Ruxanda N. Rosetti-Roznovanu (+ după 17 mai 1846), soția lui Iancu Miclescu, fiul postelnicului Gavril Miclescu (+ 1775) și al Zoitei C. Lazu¹⁶, nepotul paharnicului și pitarului Constantin Miclescu (* 1690 – † 1749).

Din genealogia familiei Rosetti întocmită de generalul Radu Rosetti se poate afla că Ruxanda (nr. 15/VI) era fiica marelui boier Neculai Roset (nr. 8/V; * circa 1725 – † 1805/6) de la Roznov și a Smarandei Hrisoscoleu (+ 1789) fiica lui Aristarh Hrisoscoleu¹⁷. Căsătoria ei cu Iancu Miclescu s-a produs înainte de 21 noiembrie 1793¹⁸.

Copii lor au fost:

- Constantin (*1808 – † 12.02.1822);
- Smaranda (*1795 – † 13.09.1881) & Matei Rosetti [Ciortescu] hatman (*1789 – † 17.07.1830);
- Ecaterina (*1797 – † 12.12.1883, † Iași-Eternitatea) & 1822 Alexandru Ghyka-Kefal (*1802 – † 1883);
- Zoia (călugărită monahia Veniamina);
- Agapia (călugărită);
- Ana (călugărită monahia Atanasia)¹⁹.

Generalul Radu Rosetti mai consemnează despre Ruxanda Miclescu că a dăruit 20 de pogoane de vie Mănăstirii Neamțu, că și-a făcut testamentul în 1842 și că a fost înmormântată în cimitirul Eternitatea din Iași, piatra ei de mormânt având următoarea inscripție: „Ruxanda Iancu Miclescu născută Roznovanu”²⁰.

¹⁵ Mona & Florin Budu-Ghyka, *L'Arbre généalogique de la famille Miclescu*, [d'après les sources de Andrei Pippidi, Sever Zotta, Radu Miclescu, Sandu Miclescu, Octavian Miclescu], 16 septembre 2010 (www.ghika.net, 19.08.2012).

¹⁶ Fiica sulgerului Costachi Lazu (după sursa citată la nota următoare).

¹⁷ Generalul R. Rosetti, *Familia Rosetti*, vol. I, *Coborătorii moldoveni ai lui Lascaris Rousaitos*, București, 1938, p. 74-76.

¹⁸ *Ibidem*, p. 91.

¹⁹ Mona & Florin Budu-Ghyka, *L'Arbre généalogique de la famille Miclescu ...*

²⁰ Generalul R. Rosetti, *op. cit.*, p. 91.

